

**Alman Hukukunda Sosyal Ağların Hukukî Düzenlenmeleri  
ve Türkiye için Öneriler**  
Legal Regulation of Social Networks in German Law and  
Recommendations for Turkey

---

Bülent Kent

**Prof. Dr. Bülent Kent** / bulent.kent@asbu.edu.tr

Prof. Dr. Bülent Kent, Lisans (1996) derecesini İstanbul Üniversitesi Hukuk, yüksek lisans (2001) Potsdam Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve doktora (2005) derecesini Berlin Freie Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden almıştır. 2005-2007 yılları arasında Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare ve İdari Yargılama Hukuku Anabilim Dalı'nda doktor öğretim görevlisi ve 2007-2011 yılları arasında Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare ve İdari Yargılama Hukuku Anabilim Dalı'nda yardımcı doçent doktor, 2011-2013 yılları arasında Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare ve İdari Yargılama Hukuku Anabilim Dalı'nda yardımcı doçent doktor, 2013-2014 yılları arasında Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare ve İdari Yargılama Hukuku Anabilim Dalı'nda doçent doktor, 2015-2018 yılları arasında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare ve İdari Yargılama Hukuku Anabilim Dalı'nda doçent doktor olarak görev yapmıştır. 2018 yılından itibaren Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare ve İdari Yargılama Hukuku Anabilim Dalı'nda profesör olarak görev yapmakta ve dekanlık görevini sürdürmektedir. Türk ve Alman Hukukunda Elektrik Piyasasının Düzenlenmesi ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye'de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve Die Finanzhoheit Der Gemeinden im Deutsch-Türkischen Vergleich adlı kitapları yayımlanmıştır. İdare Hukuku, İdari Yargılama Hukuku, Regülasyon Hukuku, Bilişim Hukuku ve Yerel Yönetimler alanlarında yayımlanmış çeşitli makaleleri bulunmaktadır.

**Prof. Dr. Bülent Kent** / bulent.kent@asbu.edu.tr

Prof. Dr. Bülent Kent completed his bachelor's education in the Faculty of Law at Istanbul University (1996), master's level in the Faculty of Law at Postdam University (2001), and doctoral degree in the Faculty of Law at Berlin Freie University (2005). Between 2005-2007, he was a lecturer doctor at Başkent University Faculty of Law, Department of Administration and Administrative Jurisdiction Law, and between 2007 and 2011, he was an assistant professor at Başkent University, Faculty of Law, Department of Administration and Administrative Jurisdiction, assistant professor at Yıldırım Beyazıt University Faculty of Law Department of Administration and Administrative Jurisdiction Law between 2011-2013, Associate Professor at Yıldırım Beyazıt University Faculty of Law Department of Administration and Administrative Jurisdiction Law between 2013-2014, and between 2015-2018, he worked as an associate professor at İstanbul Sabahattin Zaim University, Faculty of Law, Department of Administration and Administrative Jurisdiction Law. Since 2018, he has been working as a professor and Department of Administrative and Administrative Jurisdiction, Faculty of Law, Ankara Social Sciences University and serving as the dean of the faculty. He has books titled Türk ve Alman Hukukunda Elektrik Piyasasının Düzenlenmesi ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye'de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi, and Die Finanzhoheit Der Gemeinden im Deutsch-Türkischen Vergleich. He has several articles published in the fields of Administrative Law, Administrative Jurisdiction Law, Regulation Law, Information Technology Law and Local Governments.

## Özet

Sosyal ağlar, günümüzde toplumsal bağlamda önemli işlevleri sunan mecralardır. Bu mecralar, bireylerin bilgi, görüş ve tutumlarını paylaşmaları açısından hizmet sunmaktadır. Kullanıcılar, kişisel düzeyde görüşlerini ifade etmelerinin yanı sıra grup veya topluluk olma, kendileri gibi düşünenlerle bir arada bulunabilme olanağına da kavuşmaktadırlar. Tepkilerin bu platformlar üzerinden örgütlenebildiği yeni koşullar, sanal birlikteliklerin kurulduğu ve eylemlerin reel olarak organize edilebildiği sonuçları doğurabilmektedir. Sosyal ağların denetiminin güçlüğü, reel kimliklere gerek duyulmadan paylaşım yapılabilmesi imkânı gibi hususlar, bu ağların devletlerin kontrolü dışına çıkmasına da neden olmaktadır. Denetimin güçlüğüne rağmen devletlerin bu mecraları düzenlemeye yönelik çeşitli adımları atmaya çalıştıkları da bilinmektedir. Devletler sosyal ağ platformlarının kötüye kullanılmasını, uygunsuz kullanılmasını engellemek amacıyla bir takım hukuki düzenlemeleri hayata geçirmeye başlamışlardır. Aşırı özgürlük sunan bu mecraların hukuki açıdan düzenlenmesine yönelik adımlar eleştiriliyor olsa da bu durum, demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin bir gereğidir. Denetimsiz olan bu alanın ortaya çıkardığı kargaşanın önüne geçmek aynı zamanda devlet olmanın da gerekliliğidir. Bu alanların kontrolsüz biçimde işleyişi devletlerin meşruiyetinin sorgulanması sonucunu doğuracaktır. Bu noktadan hareketle Almanya, 30.06.2017 tarihinde Federal Almanya Meclisinde “Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanunu” (NetzDG), kabul etmiştir. Çalışmada Sosyal Ağ Kanunu olarak ifade edilen bu düzenleme, Türkiye’deki düzenlemelerle kıyaslanmak Türk Hukukundaki 5651 sayılı kanun çerçevesinde ele alınmaktadır. Alman Sosyal Ağ Kanunu, 5651 sayılı Kanuna göre sosyal ağ işletmelerine çok fazla yükümlülük getirmekle birlikte anılan işletmeler için bu yükümlülüklerini yerine getirmediğinde yüksek idari para cezaları da öngörmektedir. Federal Adalet Bakanlığı tarafından uygulanacak idari para cezası miktarı 50 milyon Avroya kadar çıkabilmektedir. Buna ek olarak, sosyal ağ platformlardaki kişisel hakları ihlal edilen mağdurların, ihlalcilere karşı döküm verilerini bir mahkeme kararı temelinde servis sağlayıcılardan elde etmeleri kendilerine bir imkân olarak sağlanmaktadır.

## **Abstract**

Social networks are the platforms that present important functions in the social context today. These platforms serve in terms of individuals sharing their knowledge, views, and attitudes. In addition to expressing their opinions on a personal level, users also have the opportunity of being a group or a community and coming together with those who think like themselves. The new conditions in which reactions can be organized through these platforms can lead to result in which virtual associations are established and actions can be organized in real terms. Affairs such as the difficulty of controlling social networks and the possibility of sharing without the need for real identities cause these networks to go out of the control of states. It is also known that states try to take various steps to regulate these platforms despite the difficulty of control. States have started to implement a set of legal regulations in order to prevent the abuse and improper use of social network platforms. Although the steps towards the legal regulation of these platforms that offer extreme freedom are criticized, this is a requirement of the principles of democracy and the principles of the state of law. Preventing the chaos caused by this uncontrolled area is also the necessity of being a state. The uncontrolled operation of these areas will result in questioning the legitimacy of states. From this point forth, in the German Bundestag, Germany adopted the “Law on Improvement of Legal Practice in Social Networks” (NetzDG) on 30.06.2017. This regulation, which is expressed as the Social Network Law in the study, is handled within the framework of the law numbered 5651 in Turkish Law by comparing it with the regulations in Turkey. Even though the German Social Network Law imposes a lot of obligations on social network enterprises according to Law No. 5651, it also stipulates high administrative penalty fines for the mentioned enterprises when they fail to satisfy these obligations. The sum of administrative penalty fines that would be imposed by the Federal Ministry of Justice can be up to 50 million Euros. In addition to this, victims whose personal rights are violated on social network platforms are provided as an opportunity to obtain their inventory data against violators from the service providers based on a court decision.

## Alman Hukukunda Sosyal Ağların Hukukî Düzenlenmeleri ve Türkiye için Öneriler<sup>1</sup>

**Bülent Kent**

*Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi*

### Giriş

Bireylerin bilgi ve düşüncelerini açıklama bakımından sosyal ağ platformları, günümüzde önemli bir işleve sahiptir. Bu tür platformlarda kullanıcılar, bireysel veya gruplar halinde bilgi ve düşüncelerini açıklayan içerik oluşturabildikleri gibi oluşturulan içeriği paylaşma imkânına da sahiptirler. Bununla beraber sosyal ağ platformları yalnızca bilgi ve düşünceleri paylaşma amacıyla kullanılmamakta, bunlar dışında başka amaçlar için de etkin olarak kullanılmaktadır.

Devletler sosyal ağ platformlarının kötüye kullanılmasını, uygunsuz kullanılmasını engellemek amacıyla bir takım hukuki düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Sosyal ağların devletler tarafından düzenlenmesi demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin bir gereğidir. Bu ilkelerin uygulanması bakımından düzenleme, devlet olmanın bir gereğidir. Demokratik kurallar çerçevesinde meşruiyetini halktan alan bir devletin sosyal ağlar konusunda düzenleme yapmaması, sahip olduğu meşruiyetin sorgulanmasına sebep olacaktır. İşte Almanya da bu düşüncelerle 30.06.2017 tarihinde Federal Almanya Meclisinde “Sosyal Ağlarda Hukuk Uygulamasının İyileştirilmesi Hakkında Kanunu” (NetzDG), kabul edilmiştir.<sup>2</sup> Bu kanun, Türk Hukukundaki 5651 sayılı kanun ile benzerlik göstermektedir. Ancak Alman Sosyal Ağ Kanunu, 5651 sayılı Kanuna göre sosyal ağ işletmelerine çok fazla yükümlülük getirdiği gibi, anılan işletmeler için bu yükümlülüklerini yerine getirmediğinde yüksek idari para cezaları da öngörmüştür. Federal Adalet Bakanlığı tarafından uygulanacak idari para cezası miktarı 50 milyon Avroya kadar çıkabilmektedir. Buna ek olarak, sosyal ağ platformlardaki kişisel hakları ihlal edilen mağdurların, ihlalcilere karşı döküm verilerini bir mahkeme kararı temelinde servis sağlayıcılardan elde etmeleri kendilerine bir imkân olarak sağlanmaktadır.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Bu çalışma Bilişim Hukuku Dergisi'nin 2. cilt 1. sayısında “Alman Hukukunda Sosyal Ağların Düzenlenmesi ve Alman Sosyal Ağ Kanunu” başlığı ile yayımlanmıştır. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilisimhukukudergisi/issue/55647/752492> [02.07.2020].

<sup>2</sup> Kanun bundan sonra kısaca Sosyal Ağ Kanunu olarak ifade edilecektir.

<sup>3</sup> Sosyal Ağ Kanununun Genel Gereğesi, s. 2. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 2).

## **Sosyal Ağ Kavramı ve Sosyal Medya**

Sosyal ağ kavramını her geçen gün daha da gelişen bugünün İnternet dünyasında tanımlamak çok kolay değildir. Alman Sosyal Ağ Kanununun 1. maddesinde sosyal ağ “kullanıcıların, herhangi bir içeriği diğer kullanıcılarla paylaşımlarını veya bu içeriği kamuoyuna sunabilmelerini gelir elde etmek amacıyla sağlayan, internette servis sağlayıcılığı hizmeti veren işletmeler” şeklinde tanımlanmıştır (Müller-Terpitz, 2018: 45). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal ağ işletmeleri gelir elde etmek için servis sağlayıcılığı faaliyetinde bulunan birer ticari işletmedir.<sup>4</sup> Sosyal medya terimi, kullanıcıların medya içeriği hakkında bilgi alışverişinde bulunduğu ve yorum yaptığı sosyal ağlardaki çevrimiçi etkinlikleri tanımlar. Sosyal medya ve sosyal ağ kavramları araştırma alanlarına göre farklı tanımlanmıştır. Her disiplin bu kavramları kendi alanına, niteliğine ve hedeflerine uygun şekilde tanımlamıştır. Sosyal medya platformlarının sunucuları, kullanıcıların kendi oluşturdukları video, resim, metin, inceleme gibi içerikleri paylaşabilmesi için teknik altyapı sunmak zorundadır (Mergel vd., 2013: 28). 5651 sayılı Kanunda sosyal ağ kavramının tanımına yer verilmemiştir. İnternet ortamının önemli aktörlerinden olan sosyal ağ kavramının 5651 sayılı Kanunda tanımlanmaması önemli bir eksikliklerdir.

Burada sosyal ağ ile anlaşılması gereken Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, Xing gibi uygulamalardır (Liesching, 2018: 135; Lüdemann, 2018: 153). Ancak bunlar dışında internet ortamında sosyal ağlar her alanda sunulmaktadır. Çok özel ilgi alanları ve konuları ilgilendiren küçük ölçekli çok sayıda sosyal ağlara da rastlamak mümkündür. İnternet ortamında öğrenciler, iş arayanlar, kedi severler, çevrimiçi oyuncular veya bulmaca sevenler için özel sosyal ağlar bulunmaktadır. Yani sosyal ağlar, arkadaş, akraba, müşteri gibi tüm insanları ve bu insanların etkileşimlerini içermektedir.

Çevrimiçi sosyal ağlar kavramı, sosyal medya ile aynı anlama gelmemektedir. Facebook ve Twitter gibi sosyal ağlar, sosyal medyanın sadece bir parçasını oluşturmaktadır. Sosyal medya, sosyal ağlara ek olarak blogları, fotoğraf ve video platformlarını, forum ve derecelendirme platformlarını ve açık kaynak platformlarını da içermektedir (Mergel vd., 2018: 28). Sosyal ağlarda kullanıcılar, bilgisayar (veya bir mobil cihaz) ve İnternet ortamı aracılığıyla etkileşime girer. Bu etkileşim, aynı zamanda gerçek iletişime (yüz yüze) kıyasla bazı kısıtlamalara tabi olan “bilgisayar aracılı iletişim” olarak da bilinir. Sosyal ağların genel işlevleri; üyeler, fotoğraf albümleri, bir kişi veya arkadaş listesi tarafından görülebilir bir profil oluşturma, mesaj alma ve gönderme, durum güncellemeleri, bloglar, oyun uygulamaları ve aramadır.

## **Sosyal Ağların Düzenlenmesi**

İnternet yoluyla sosyal ağlarda da hakaret, dolandırıcılık, tehdit, şantaj, suçu ve suçluyu övme, suça tahrik, bölücülük, cinsel taciz, sahtecilik, tefecilik, casusluk, devletin güvenliğine karşı suçlar, terör suçları ve özel hayatın ihlali suçları başta

<sup>4</sup> Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, s. 18. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 18).

olmak üzere birçok suçun işlenebilmesi ve işletilebilmesi, suça yardım edilebilmesi mümkün hale gelmiştir. Bunlara karşı tedbir alınmadığı takdirde toplumsal barış ve beraber yaşama arzusu başta olmak üzere demokratik kamu düzeni zarar görecektir.<sup>5</sup>

Devletler, bireyleri, kamu güvenliği ve düzenini korumak amacıyla nasıl enerji, telekomünikasyon, gıda gibi alanlarda regülasyon faaliyetleri yerine getiriyorsa, son dönemde internet ve özellikle sosyal ağ platformlarını da hukuki yollarla düzenleme arayışlarına girmişlerdir. Ancak İnternet ve sosyal ağ alanları kendi özel niteliklerinden -uluslararası boyutta faaliyet göstermelerinden, çok hızlı gelişme kaydetmelerinden ve sadece bu gelişmeyi sağlayan devletlerin denetimi altında olmalarından- dolayı üçüncü devletler tarafından diğer alanlarda olduğu gibi kolayca regüle edilememektedir. Her şeye rağmen Almanya'da Sosyal Ağ Kanunu düzenlemesinde görüldüğü gibi İnternet ve sosyal ağların regülasyonu çalışmaları devam etmektedir. Almanya'daki bu düzenleme örnek alınarak İngiltere, Fransa ve Rusya gibi ülkelerde hukuki düzenleme yapma çalışmalarına başlanılmıştır (Kalscheuer & Hornung, 2017: 1721).

### **Alman Sosyal Ağ Kanunu**

Sosyal ağ platformlarında tartışma kültürü genellikle agresif, kısıktıcı, hakaret ve iftira içeriklidir. Bunlara karşı etkili bir şekilde mücadele edilemez ise toplum barışı bozulacak, insanların bir arada yaşama düşüncesi zayıflayacaktır. İnsanlar kullandıkları sosyal ağ platformlarında ya doğrudan ya da sahte hesap açarak sadece kendilerinden farklı siyasi düşüncede olan kişilere iftira ve hakaret etmektedirler. Farklı futbol takımı taraftarlarına, boşandığı eski eşine, rakibi olan işletmeye veya sahibine, dersinden kaldığı öğretmeni ya da üniversite öğretim üyesine, kendisinin görev yerini değiştiren ya da işine son veren yöneticisine, herhangi bir sorun yaşadığı komşusu ya da arkadaşına, işyerinde rakibi olan iş arkadaşına veya farklı dinlere ve milletlere küfür, hakaret ve iftiralar da bulunmaktadır. Sosyal ağ işletmeleri gerek teknik gerekse ekonomik maliyetlerden dolayı bu tür içeriklerin engellenmesinde yeterli özeni göstermemektedir. Alman Sosyal Ağ Kanununun genel gerekçesinde de insan onurunun, toplumsal barışın, birlikte yaşamın ve demokratik düzenin korunması bakımından sosyal ağ işletmelerinin bu tür hukuka aykırı ya da cezalandırılabilir içeriklerin engellenmesi konusunda gerekli özeni göstermedikleri ifade edilmiştir.<sup>6</sup> Aynı şekilde Kanunun genel gerekçesinde yer alan görüşe göre, sosyal ağ işletmelerinin şeffaflığı da yetersizdir. Şikâyet usulleri etkin ve şeffaf değildir. Sosyal ağ platformlarında görülen bir diğer sorunu da sahte hesaplarla üretilen sahte haberler (FakeNews) oluşturmaktadır (Martini, 2019: 216).

Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağ uygulamaları, “güvenli metin aktarma iletişim protokolü” olarak tanımlanan HTTPS protokolünü kullanmaktadır (Kent, 2019: 68). HTTPS protokolünün kullanımının artması ile sosyal ağ işletmelerinin kullanıldığı ülkelerde hukuka aykırı içeriğin URL'den erişiminin

<sup>5</sup> Sosyal Ağ Kanununun 1. madde gerekçesi, s. 18. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 18).

<sup>6</sup> Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, s. 11. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 11).

engellenmesi mümkün olmamaktadır. Bu, şu anlama gelmektedir: HTTPS protokolü kullanan Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal ağ işletmeleri, merkezlerinin bulunduğu Amerika'dan hukuka aykırı içerikleri kendileri engellemediği sürece bu tür hukuka aykırı içerikler, sosyal ağ platformlarında sürekli kalacak ve hiçbir şekilde engellenemeyecektir. Sadece alan adından sosyal ağ işletmesinin tamamen engellenmesi söz konusu olmaktadır ki bu yol tercih edilmemektedir. İşte Almanya'da kurulan şikâyet sistemi ve bu sistemde yer alan temsilci bulundurma yükümlülüğü ile yukarıda belirtilen sorunların ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

### ***Sosyal Ağ Kavramına Getirilen Sınırlandırma***

Sosyal Ağ Kanununda düzenlenen yükümlülükler, Telemedya Kanununda düzenlenen bütün servis sağlayıcıları açısından geçerli olmayıp sadece büyük sosyal ağ işletmeleri için geçerlidir. Sosyal ağlar, Sosyal Ağ Kanununun 1/1 maddesinde, kâr amacı ile kullanıcıların herhangi bir içeriği diğer kullanıcılarla paylaşmasını, dağıtmasını veya halka açık hale getirmesini sağlayan platformları işleten telemedya servis sağlayıcıları olarak tanımlanmaktadır.<sup>7</sup> Bir başka ifadeyle Kanun kapsamında yer almayan, istisna tutulan dört farklı sosyal ağ platformu da Kanunda açıkça ifade edilmiştir. Bunlar, gazetecilik veya yayıncılık faaliyetinde bulunan platformlar, bireysel iletişim kurmaya yarayan platformlar, spesifik bir içeriğin yayılmasını sağlayan platformlar ve Almanya'da iki milyonun altında kayıtlı üyesi bulunan platformlardır. 5651 sayılı Kanunda sosyal ağ kavramına yer verilmediği için sınırlamalardan da bahsedilmemiştir.

### ***Hukuka Aykırı İçerik***

İnternet ortamında paylaşılan her türlü içerik ifade özgürlüğü ve haberleşme ve bilgi edinme özgürlüğü kapsamında değerlendirilmekte, bu hakların sınırını hukuka aykırı içerikler oluşturmaktadır. Hukuka aykırı içerik kavramı, Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesinde düzenlenmiştir. Düzenlemede İnternet ortamında hangi paylaşımların “hukuka aykırı içerik” olduğu Alman Ceza Kanununa atf yapılarak sayma yöntemi ile gösterilmiştir. “İnternet ortamında katalog suç” olarak nitelendirilen ve 20 ayrı maddeden oluşan bu suçlar, ağırlıklı olarak üç alanı kapsamaktadır (Kalscheuer & Hornung, 2017: 1722). Bunlardan ilki, kamu güvenliği ve düzenini bozucu, yani demokratik hukuk devletini ihlal eden suçlardır. Aşağıda daha ayrıntılı gösterilen bu suçlar, 5651 sayılı Kanunun 8/A maddesinde yer alan “millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması” ifadelerine tekabül etmektedir. 5651 sayılı Kanunun 8/A maddesinde “millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması” şeklinde genel ifade kullanılırken Alman Sosyal Medya Kanununda 13 ayrı maddede kamu güvenliği ve düzenini bozucu, demokratik hukuk devletini ihlal eden suçlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Hukuka aykırı suç kataloğu ikinci suç tipi olarak “cinsel konulu içerikleri” kapsamaktadır. Çocuk ve gençleri porno gibi cinsel içerikli yayımlardan korumak amacıyla oluşturulan bu tür suçlar iki madde halinde düzenlenmiştir. Bu maddeler,

---

<sup>7</sup> Sosyal Ağ Kanununun Genel Gerekçesi, s. 12. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 12).



5651 sayılı Kanununun 8. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde yer alan “Çocukların cinsel istismarı” ve (5) numaralı alt bendinde yer alan “Müstehcenlik” içerikleri ile benzerlik göstermektedir. Hemen belirtmek gerekir ki Alman Sosyal Ağ Kanunundaki düzenleme daha çok çocuk ve gençleri porno içerikli yayınlardan korumayı ve çocuk pornosunun engellenmesini amaçlamaktadır. 5651 sayılı Kanunun ilgili maddesi daha genel bir düzenleme içermektedir.

Hukuka aykırı içerik tanımının son tipi, “kişisel hakları ve özel hayatı ihlal eden içeriklere erişiminin engellenmesine” yöneliktir. Bir başka ifadeyle “insan onurunu” ihlal eden suçlar düzenlenmiştir (Kalscheuer & Hornung, 2017: 1722). Dört ayrı maddede düzenlenen bu suçlar, 5651 sayılı Kanunda kişilik haklarının ihlalinde erişim engelleme öngören 9. madde ile özel hayatın gizliliğinin ihlalinde erişim engelleme öngören 9/A maddeleriyle benzerlik göstermektedir.

Alman Sosyal Ağ Kanunu bu üç türlü suç tipi dışında ayrıca “dini değerleri” ihlal eden içerikleri de hukuka aykırı içerik kabul etmekte ve katalog içinde bunlara da yer vermektedir. Hukuka aykırı içerik kapsamında yer alan dini inanç ve dünya görüşlerine, dini cemaatlere ve inançlara, din ve fikir topluluklarına hakaret içeren içerikler için ilgili sosyal ağ işletmesine başvurularak bu tür yayınlara erişimin engellenmesi talep edilmektedir.

Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesine göre, “Yasadışı içerik, “§ 184d, 86, 86a, 89a, 91, 100a, 111, 126, 129 ile 129b, 130, 131, 140, 166, 184b suçlarını oluşturan 1. maddenin kapsamı dahilindeki içerikler ile; 185 ile 187, 201a, 241 veya 269 nolu paragraflarda Ceza Kanununda belirtilen suçları kapsayan içerikler”dir.

Sayma yöntemi ile gösterilen hukuka aykırı içerikler kapsamına Alman Ceza Kanununa atıf yapılarak aşağıdaki suçlar girmektedir:

- Pornografik içeriklerin elektronik bilgi ve iletişim araçları ile erişime sunulması ve çocukların ve gençlerin dâhil edildiği pornografik içeriklere elektronik bilgi ve iletişim araçlarında erişilmesi (Alman Ceza Kanunu §184d),
- Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı kabul edilen Nazi Partisi gibi organizasyonların propaganda araçlarının yayılması (Alman Ceza Kanunu §86),
- Anayasaya aykırı parti ve organizasyonların propaganda sembollerinin (Nazi sembolü gibi) kullanılması (Alman Ceza Kanunu §86a),
- Devlet güvenliğini ağır bir şekilde tehlikeye düşüren bir cebir ve şiddet suçunun hazırlığını yapma (Alman Ceza Kanunu §89a),
- Devlet güvenliğini ağır bir şekilde tehlikeye düşüren bir cebir ve şiddet suçu işlemek için yol gösterme (Alman Ceza Kanunu §91),
- Devletin dış güvenliğine ilişkin sırlarının açıklanması ve casusluk amacıyla yapılan sahtecilik (Alman Ceza Kanunu §100a),

- Açık şekilde suç işlemeye teşvik ve çağrı (Alman Ceza Kanunu §111),
- Suç işlenmesi tehdidi ile kamu barışını bozma (Alman Ceza Kanunu §126),
- Suç işlemek amacıyla örgüt kurmak (Alman Ceza Kanunu §129),
- Yurt dışında suç işlemek üzere kurulan örgütler ve terör örgütlerinin yaygın olarak zorla kazanç ve eşya almaları (Alman Ceza Kanunu §129b),
- Halkı kin ve düşmanlığa küştürme (Alman Ceza Kanunu §130),
- Suç işlemeye tahrik (yönlendirme), cebir (Alman Ceza Kanunu §131),
- Suç işlenmesinin ödüllendirilmesi ve suç işlenmesini onaylama (Alman Ceza Kanunu §86),
- Dini inanç ve dünya görüşlerine, dini cemaatlere ve inançlara, din ve fikir topluluklarına hakaret etme ve bunların dini ibadetlerini kiliselerde ya da diğer ibadet yerlerinde kasıtlı ve kabaca rahatsız etme (Alman Ceza Kanunu §166),
- Çocuk pornografisine ilişkin yazılı/basılı içerikleri yaymak, edinmek ve zilyetliğinde bulundurmamak (Alman Ceza Kanunu §184b),
- Hakaret (Alman Ceza Kanunu §185),
- İftira (Alman Ceza Kanunu §187),
- Fotoğraf çekmek suretiyle özel hayatın gizliliğinin ihlali (Alman Ceza Kanunu §201a),
- Tehdit (Alman Ceza Kanunu §141),
- İspat açısından önemli verilerde sahtecilik (Alman Ceza Kanunu §269).

Ceza Kanununa atıf yapılarak sayma yöntemi ile belirtilen bu içeriklerden herhangi birisi internet ortamında paylaşırsa, ilgili kişi mahkeme kararına ihtiyaç duymadan sosyal ağ işletmesine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini ya da çıkartılmasını talep edebilecektir. Sosyal ağ işletmesi ise erişimin engellenmesi konusunda, haberleşme hürriyetinin ya da düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin ihlal edildiği savunmasını yapamayacaktır. Ceza Kanununa atıf yapılarak açıkça gösterilen söz konusu maddeler dışında yer alan içerikler için erişim engelleme talep edildiğinde sosyal ağ işletmesi, bu içerikleri engellemezse Kanun kapsamında bir yaptırımla karşılaşmayacaktır. Ancak bu tür içerikler için ilgili sosyal ağ işletmesine şikâyet edilmesini engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

### ***Raporlama Yükümlülüğü***

Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesinde sosyal ağ işletmelerine rapor hazırlama yükümlülüğü getirilmiştir. Sosyal ağ işletmeleri raporda kendilerine yapılan hukuka aykırı içeriklere karşı şikâyetlerin gereği için nasıl tedbir alacaklarını, bunlarla nasıl ilgileneceklerini raporda göstermek zorundadırlar. Sosyal ağ işletmelerinin günümüzde kamuya açıklanan şeffaflık raporlarında, hukuka aykırı şikâyetlerin toplam sayısının nasıl belirleneceği, kullanıcılar tarafından hukuka aykırı içeriğin bildirilme sayısı ve hangi zamanda bildirilen bu tür içeriklerin

erişiminin engellenip engellenmediği konusunda yeterli bilgiye yer verilmemektedir. Aynı şekilde kamuya açıklanan raporlardan sosyal ağ işletmelerinin bu tür çalışmaları yapacak personelinin nasıl olduğu ve bunların hangi niteliklere sahip oldukları konusu da anlaşılammamaktadır. İş bu sebeplerle “yasal olarak rapor hazırlama” yükümlülüğüne ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece kamuoyu için gerekli şeffaflık oluşturulacaktır. Ayrıca bu alanda bir yasal etki değerlendirmesi, özellikle nefret suçu ve diğer cezalandırılabilir suç içerikleriyle ilgili şikâyetler bağlamında nasıl mücadele edileceğinin değerlendirilmesi ve tedbir alınması için düzenli raporlama gerekli görülmüştür.<sup>8</sup>

### ***Hukuka Aykırı İçeriklerle İlgili Şikâyetlerin Ele Alınması***

Hukuka aykırı içerikler hakkındaki şikâyetleri düzenleme ihtiyacı -geleneksel medyanın aksine- “İnternetin özgüllüğü” ile açıklanmaktadır. Hukuka aykırı içerik veya bir durum, geleneksel medyada internet ortamında olduğu kadar uzun sürdürülemez. İşte bundan dolayı Sosyal Ağ Kanununun 3. maddesinde hukuka aykırı içeriklere karşı şikâyet usulü düzenlenmiştir.

Kanunun 3. maddesinde yer alan kurallar, yalnızca hukuka aykırı içeriği silme veya engelleme yükümlülüklerinin “hızlı ve kapsamlı” bir şekilde yerine getirilmesini sağlamaya hizmet etmektedir. 3. maddede belirtilen çeşitli usul kuralları, hukuka aykırı içeriklerin çıkartılması ve engellenmesi amacına ulaşmak için uygun, gerekli ve orantılı kabul edilmektedir. Mevcut hukuki durum ve uygulamada, sosyal ağ işletmelerinin hukuka aykırı içeriği silme ve engelleme yükümlülüğünü yeterince ve hızlı bir şekilde yerine getirmedikleri bilinmektedir.<sup>9</sup> Maddenin 1. fıkrasında sosyal ağlarla ilgili etkili şikâyet yöntemi oluşturabilmesi için uyulması gereken genel ilkeler ortaya konulmuştur. Buna göre, sosyal ağ işletmeleri hukuka aykırı içeriklere karşı, Kanunun 2 ve 3. maddelerine uygun olarak “etkili ve şeffaf” bir şikâyet usulü sunmak zorundadır.

### ***İçeriklerin Silinmesi veya Erişiminin Engellenmesi***

Sosyal Ağ Kanunu, içeriklerin niteliği bakımından iki ayrı düzenlemede içerik çıkartma veya erişim engelleme öngörmüştür. Bunlardan ilki, şayet içerik açıkça hukuka aykırı ise bunun 24 saat içinde silinmesi veya erişiminin engellenmesi gerekmektedir (m. 3/2/2). Bir başka ifadeyle hukuka aykırı içerik açık ise bunun 24 saat içerisinde silinmesi veya erişiminin engellenmesi gerekmektedir. Ancak hukuka aykırılığı açık olmayan, sadece hukuka aykırı olan diğer bütün içeriklerin ise 7 gün içerisinde silinmesi ya da erişiminin engellenmesi gerekmektedir (m. 3/2/3).

### ***Açıkça Hukuka Aykırı İçeriklerin Silinmesi veya Engellenmesi***

Kanunun 3/2/2. maddesine göre sosyal ağ işletmelerinin “açıkça hukuka aykırı olan içerikleri” (*offensichtlich rechtswidriger Inhalt*) şikâyetin alınmasından sonraki 24 saat içinde silmesi veya engellemesi gerekir. Burada hukuka aykırı içeriklerden Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrasında Alman Ceza Kanununa atıf yapılarak

<sup>8</sup> Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesi gerekçesi, s. 20. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 20).

<sup>9</sup> Sosyal Ağ Kanununun 3. madde gerekçesi, s. 22. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 22).

sayma yoluyla belirlenen cezalandırılabilir suçlar anlaşılmaktadır.<sup>10</sup> Düzenlemede doktrinde çok tartışılan “açıkça yasalara aykırı içerik” kavramına yer verilmiştir. Zira bir görüşe göre “açıkça yasalara aykırı içerik kavramının yorumu ve tespitinin hukuk organları tarafından yapılması gerekmektedir.” (Schwartzmann, 2017: 317). Kanunun gerekçesine göre sosyal ağ platformunda paylaşılan bir içerik, Kanunun 1/3 maddesi bağlamında hukuka aykırılığının tespit edilebilmesi için şayet “ayrıntılı bir inceleme” gerektirmiyor ise bu içerik, açıkça hukuka aykırı kabul edilmelidir.<sup>11</sup> Bu düzenlemenin amacı, nefret suçu, şiddeti yüceltme ve açıkça saldırgan içeriklerin ya da diğer hukuka aykırı içeriklerin bir an önce platformlardan kaldırılmasını sağlamaktır.

Açıkça hukuka aykırı olan içerikler, şikâyetin alınmasından itibaren 24 saat içinde silinmeli veya engellenmelidir. Erişim engelleme ya da içerikten silme, yalnızca açıkça hukuka aykırı içerikleri kapsadığı için ve bu içeriklerin ayrıntılı bir incelemeyi gerektirmemesinden dolayı sosyal ağ işletmelerine verilen 24 saatlik süre makul olarak kabul edilmektedir. Ancak 24 saat kuralına istisna getirilmiştir. Bir şikâyet sadece sosyal ağ işletmesine değil, aynı zamanda kolluk kuvvetlerine de bildirilmiş ve açıkça yasaya aykırı içeriğin kaldırılması ve engellenmesi konusunda sosyal ağ işletmesi ve kolluk kuvvetleri daha uzun bir süre belirlemişler ise 24 saat kuralı uygulanmamaktadır.

### ***Hukuka Aykırı İçeriklerin Silinmesi veya Engellenmesi***

Açıkça hukuka aykırı olmayan diğer hukuka aykırı içeriklerin şikâyet alındıktan itibaren gecikmeksizin 7 gün içerisinde silinmesi veya engellenmesi gerekmektedir. Bu süre içinde sosyal ağ işletmelerine bildirilen içeriğin yazarına şikâyet hakkında yorum yapmak için fırsat verebilmektedir. Bir başka ifadeyle, paylaşılan içerikte açıkça hukuka aykırılık yok, ancak yine de hukuka aykırı bir içerik söz konusu ise bu durumda içeriği paylaşan kişiye kendini savunma imkânı tanınmıştır.

Kanunda 7 günlük sürenin aşılabileceği durumlar, ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Buna göre gerçek bilgiler içermeyen içeriğin, hukuka aykırı olma kararı, iddia veya diğer fiili koşullar tarafından belirlenebilir. Bu gibi durumlarda sosyal ağ işletmesi, karar vermeden önce kullanıcıya şikâyet hakkında yorum yapma imkânı sağlayabilmektedir. Bu durumda 7 günlük süre uzayabilir.

Sosyal ağ işletmesi, şikâyet sahibine ve kullanıcıya şikâyet sonucu verilen kararı ve gerekçesini gecikmeksizin bildirmek zorundadır. Hem içeriğin silinmesi veya engellenmesi hem de önlemlerin reddedilmesi kararları, gerekçeleriyle birlikte derhal taraflara bildirilmelidir.

### ***İdari Yaptırımlar***

Sosyal Ağ Kanununun kurallarının ihlal edilmesi durumunda aynı Kanunun 4. maddesinde birtakım yaptırımlar öngörülmüştür. Ağır para cezası da öngören düzenleme ile sosyal ağ işletmelerinin yasalara uyma konusunda daha fazla dik-

<sup>10</sup> Sosyal Ağ Kanununun 3/2/2. madde gerekçesi, s. 22. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 22).

<sup>11</sup> Sosyal Ağ Kanununun 3/2/2. madde gerekçesi, s. 22. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 22).

kat etmeleri amaçlanmaktadır.<sup>12</sup> Sosyal ağ işletmeleri, kasıtlı veya ihmali şekilde maddede sayma yoluyla gösterilen yükümlülükleri yerine getirmezler ise kabahat işlemiş sayılacaklardır. Düzenlemeye göre kabahat oluşabilmesi için kast şart olmayıp ihmal (fahrlässigkeit) yeterli kabul edilmektedir.<sup>13</sup> Kabahatler yurtdışında işlenmiş de olsa cezalandırılmaktadır. Ayrıca ceza düzenlemelerinin sosyal ağ işletmesinin yasal yükümlülükleri ile bağlantılı olduğu durumlarda (1. fıkranın 1 ila 3 ve 7. bentleri) para cezası, şirketin “yasal veya gönüllü temsilcilerine” uygulanabilmektedir. Bununla ilgili düzenleme, Kamu Düzenine Aykırılıklar Kanunu’nun 9. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında yer almaktadır.

Sosyal Ağ Kanununun 2. maddesinde öngörülen rapor hazırlama yükümlülüğüne ilişkin olarak rapor doğru bilgiler içermez, eksik veya gösterilen şekilde veya zamanında hazırlanmaz ise ihlal söz konusu olacaktır. Aynı şekilde sosyal ağ işletmeleri, şikâyet organları tarafından veya ikametgâhı Almanya Federal Cumhuriyeti’nde bulunan kullanıcılar tarafından yapılan şikâyetlerin alınmasında belirtilen usulleri sunmaz veya şeffaf ve etkin bir şekilde sunmaz ise Kanunun ihlali söz konusu olacaktır. Sosyal ağ işletmeleri, altyapı ve diğer yetersizliklerini gidermez ya da zamanında gidermez, personeline zamanında eğitim veya destek sunmaz, yerli ve tam yetkili bir sosyal ağ temsilcisi veya yerli hizmet almaya yetkili bir kişi belirlemez ise cevap talep edilen bilgi taleplerine cevap vermezlerse Kanunun ihlali ortaya çıkacaktır.

Sosyal ağ işletmeleri, yerli ve tam yetkili sosyal ağ temsilcisi veya yerli bir hizmet almaya yetkili belirlemez ise ya da talep edilen bilgi taleplerine cevap vermez ise beş yüz bin avroya kadar para cezası ile cezalandırılmaktadır. Yukarıda belirtilen diğer ihlal durumlarında ise işletmeler 1. fıkraya göre beş milyon avroya kadar cezalandırılabilir. Ancak bu beş milyonluk para cezası, Kamu Düzeni Koruma Kanununun 30. paragrafın 2. fıkrasının 3. cümlesi ile bağlantılı olarak, on kart arttırarak sosyal ağ işleten tüzel kişi veya dernek için 50 milyon avroya kadar çıkabilmektedir.<sup>14</sup>

Federal Adalet Dairesi, idari para cezası kararını Sosyal Ağ Kanununun 1/3. maddesinde düzenlenen hukuka aykırı içerik kapsamında kaldırılmayan veya engellenmeyen içerik olduğu gerekçesiyle vermeden, hukuka aykırılık konusunda önceden yargı kararına ihtiyaç duymaktadır. Yetkili mahkeme, para cezasına ilişkin karara itiraz kararı veren mahkemedir. Ön karar talebi, sosyal ağın görüşü ile mahkemeye gönderilmelidir. Başvuru, duruşma yapılmaksızın kararlaştırılabilir. Karara itiraz edilemez ve idari makam için bağlayıcıdır. (m. 4/5). Mahkeme, burada yalnızca bildirilen içeriğin Kanunun 1/3. maddesinde listelenen cezalandırılabilir suçlar bakımından hukukilik denetimini yapacaktır. Şayet mahkeme, içeriğin hukuka aykırı içerik olmadığı sonucuna varırsa bu durumda idari para cezası verilememektedir.<sup>15</sup>

<sup>12</sup> Sosyal Ağ Kanununun 4/1. madde gerekçesi, s. 24. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 24).

<sup>13</sup> Sosyal Ağ Kanununun 4/1. madde gerekçesi, s. 24. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 24).

<sup>14</sup> Sosyal Ağ Kanununun 4/2. madde gerekçesi, s. 26. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 26).

<sup>15</sup> Sosyal Ağ Kanununun 4/5. madde gerekçesi, s. 27. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 27).

### **Sosyal Ağ İşletmelerinin Temsilci ve İrtibat Kişisi Belirleme Yükümlülüğü**

Sosyal Ağ Kanununun 5. Maddesi, sosyal ağ işletmelerine farklı konularda tam yetkili ve sorumlu iki ayrı kişi atama yükümlülüğü getirmiştir. 5. maddenin ilk fıkrasında bunlardan ilki, “tam yetkili ve sorumlu temsilci” diğeri ise ikinci fıkrada “irtibat kişisi” olarak adlandırılmaktadır. Her iki kişinin yetki ve sorumlu olduğu alanlar birbirinden ayrılmıştır. Maddenin gerekçesinde, neden bu şekilde iki ayrı kişi belirlenmesi gerektiği konusunda bir bilgi yer almamaktadır.

### **Tam Yetkili ve Sorumlu Temsilcinin Belirlenmesi**

Almanya sınırları içerisinde sosyal ağ alanında hukukun uygulanmasını engelleyen temel sebeplerden birisi; yargı organları, idari para cezasını uygulayan kurumlar ve diğer ilgili kurumlar için muhatap olunacak yetkili bir sosyal ağ temsilcisinin olmamasıdır. Aynı şekilde üçüncü kişilerin ya da diğer başvuruların yapılabilmesini sağlayacak ya da tebligatların ulaşmasını sağlayacak sosyal ağ işletmelerinin belli bir adreslerinin olmaması da uygulamada büyük sorun doğurmaktadır. Bu zamana kadar sahip olunan tecrübeler, sosyal ağ işletmelerine karşı açılan davalarda yeterli neticelerin alınmadığını göstermektedir.<sup>16</sup> Bundan dolayı sosyal ağların kamuoyu veya belli bir görüş oluşturma etkileri sebebiyle özellikle ceza hukuku kapsamında yanlış haber ve sahte hesaplarla ilgili hakları mağdur olan kişilerin hızlı hukuki işlem yapmalarını sağlamak ve mahkeme kararlarının hızlı ve güvenli bir şekilde uygulanabilmesini temin için yetkili ve sorumlu temsilcinin ve adresinin belirlenmesine acil ihtiyaç duyulmaktadır. Hemen belirtmek gerekir ki; sosyal ağ işletmelerinin kurulu olduğu kendi ülkelerinde yetkili ve sorumlu temsilcileri bulunduğu gibi bunların adresleri de bellidir. Ancak günümüzde en modern ve hızlı posta sistemi kullanılsa dahi sosyal ağ işletmesine yapılan başvurular, aynı ölçüde “güvenli ve hızlı” teslimat garantisi sunamamaktadır. İşte bu tür sorunları giderebilmek amacıyla Sosyal Ağ Kanununda öngörülen önemli yeniliklerden birisi de sosyal ağ işletmelerinin Almanya’da yetkili ve sorumlu bir temsilci belirlemeleri ve buna bağlı olarak temsilcilik merkezini göstermeleridir (m. 5/1). Temsilcilik merkezinin hem kolay anlaşılabilir hem de doğrudan ulaşılabilir olacak şekilde sosyal ağ platformlarında yer alması gerekmektedir. Bu kural, sadece yabancı sosyal ağ işletmeleri için değil bütün sosyal ağ işletmeleri için uygulanmaktadır.

Sonuç olarak; yasa koyucu, sosyal ağ işletmelerinin yetkili ve sorumlu temsilcisinin ve adresinin belirlenmesi suretiyle;

- *Kanununun 3. maddesi kapsamında hakları ihlal edilen kişilerin şikâyetlerinin ulaşmasını,*
- *Kanununun 4. maddesi kapsamında yer alan idari para cezalarına ilişkin tebligatlar başta olmak üzere diğer kamu kurumlarından da ilgili kararların ulaşmasını ve*
- *Kanununun 5/2. maddesi kapsamında kolluk kuvvetleri tarafından bilgi talebi başta olmak üzere, diğer kamu kurumları kararlarının ulaşmasını ve*

<sup>16</sup> Sosyal Ağ Kanununun 5. madde gerekçesi, s. 27. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 27).

- *Alman mahkemelerinde görülen davalara ilişkin tebligatların ulaşmasını amaçlamaktadır.*

### **İrtibat Kişisinin Belirlenmesi**

Sosyal Ağ Kanununun 5/2. maddesi ile sosyal ağ işletmelerine bir başka yetkili kişi atama yükümlülüğü daha getirilmiştir. Buna göre kolluk ve adli makamlarının sosyal ağ kullanıcılarına karşı yürüttükleri ceza soruşturmaları ile ilgili talep ettikleri bilgileri vermek üzere sosyal ağların Almanya içinde irtibat kişisi belirlenmesi gerekmektedir (Meixner & Figge, 2019: 10). İrtibat kişisinin belirlenmesi ile kolluk makamları ve sosyal ağ işletmeleri arasında gönüllü ve doğrudan iş birliği imkânlarının artırılması da beklenmektedir. Burada verilmesi gereken bilgiler konusunda Alman Telemedya Kanununun 14. maddesinde düzenlenen sosyal ağ kullanıcılarının “telemedya alanına ilişkin kişisel verileri” ve 15. maddede düzenlenen “kullanım verileri”ne atıf yapılmaktadır.<sup>17</sup> Düzenleme, sosyal ağ işletmelerinin tabiri caizse ülkede bir “posta kutusu” oluşturmasını amaçlamaktadır.

### **Kolluk ya da Adli Makamlarca Talep Edilen Bilgileri Verme Yükümlülüğü**

Kanunların suç saydığı hukuka aykırı içeriklerin İnternet ortamında paylaşılması, onları suç ya da hukuka aykırı olmaktan çıkartmamaktadır. İnternet ortamı, sınırsız özgürlüğün olduğu, herkesin her istediğini söylediği, yaptığı, paylaştığı, kişi hak ve hürriyetlerinin istenildiği şekilde kullanıldığı yer değildir. Böyle bir ortamda hukuk ortadan kalkar, kişi hak ve hürriyetlerinin özü zedelenir. İnternet ortamında işlenen suçların takipsiz bırakılması, hukuk devletinde düşünülemeyeceği gibi böyle bir durumda devletin sorumluluğu da ortaya çıkmaktadır. İşte internet ortamında işlenen suçların takibi, failerin ortaya çıkarılıp delillerin toplanması, yargılama ve infaz konularında internet ortamında faaliyette bulunan özellikle sosyal ağ işletmelerinden bilgi alabilmek, maddi hakikati araştırıp delil elde edebilmek ve sorumlulukları yoluna gidebilmek büyük önem taşımaktadır. Her devlet, egemenlik yetkisi gereğince ülke sınırları içerisinde oluşan zararlı etkiden dolayı, zararlı etkiye sebep olan kişilerin etnik kökenleri ve faaliyetin ülke sınırları dışında gerçekleşmiş olması önemli olmaksızın zararlı faaliyete sebep olan kişileri hukuksal ve cezai yargılamaya tabi tutmaktadır (Söyler, 2014: 60). Bundan dolayı Alman Sosyal Ağ Kanununun 5/2. Maddesi, kolluk veya savcılık kurumları tarafından özellikle İnternet ortamında işlenen suçların takibi konusunda bilgi talep edildiğinde kısa bir süre içerisinde sosyal ağ işletmeleri istenilen bilgiyi iletmekle yükümlü tutulmuştur. Düzenlemeye göre, “Alman kolluk ve savcılık kurumlarının bilgi taleplerini karşılamak amacıyla Almanya Federal Cumhuriyeti’ndeki bir kişi, yetkili kılmacaktır. Yetkilendirilen kişi, talebin alındığı tarihten itibaren 48 saat içinde cevap vermekle yükümlüdür. Talep edilen bilgilerin kapsamlı bir şekilde iletilmemesi durumlarında bunun gerekçesi cevapta belirtilecektir”. Bir suçun internet ortamında işlenmesi dolayısıyla takipsiz bırakılması adalete ulaşılmasını engelleyecektir. Kolluk kurumları, tabii olarak suç ve suçlunun ortaya çıkarılması amacıyla ihtiyaç duyduğu bilgileri bu düzenlemeye dayanarak sosyal ağ işletmelerinden talep edebilecektir. 5651

<sup>17</sup> Sosyal Ağ Kanununun 5. madde gerekçesi, s. 28. (Bundestags-Drucksache 18/12356, S. 28).



sayılı Kanunda benzer bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak Türk Ceza Muhakemesi Kanununun 332/1. maddesinde bilgi isteme konusuna yer verilmiştir. Buna göre; “Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunludur. Eğer bu süre içinde istenen bilgilerin verilmesi imkânsız ise sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği aynı süre içinde bildirilir”. Hükümde görüleceği gibi sadece soruşturma ve kovuşturma sırasında istenilen bilgiler yer almaktadır.

Alman Sosyal Ağ Kanununun 5/2. maddesinde göze çarpan diğer bir unsur, kolluk kurumlarına bilgi verecek bir kişinin Almanya’da yetkili kılınacak olmasıdır. Özellikle yabancı ülke kaynaklı sosyal ağ işletmelerine ulaşmak zor olduğu için ya da ulaşılsa dahi bilgi vermedikleri için Almanya’da bir kişinin yetkili kılınması öngörülmüştür. Yetkili kişi belirlenmez ise kolluk kurumlarının bilgi talebini karşılamayan yabancı menşeli sosyal ağ işletmelerine karşı hiçbir şey yapılamamaktadır.

Türkiye’de kolluk kurumları İnternet ortamında işlenen suç ve suçluyu ortaya çıkartabilmek amacıyla yabancı menşeli sosyal ağ işletmelerinden yeterli derecede ihtiyaç duyulan bilgileri alamamaktadır. Oysa “Türk adli makamlarının, suça konu eylemin faili ve delilleri hakkında bilgi vermeyen, talepleri reddeden internet firmaları ve yetkilileri hakkında çaresiz kaldığı, bu durumun soruşturmanın etkinliğini kırdığı, hak arama hürriyetinin özünü zedelediği, maddi hakikate ve adalete ulaşılmasını da engellediği bilinmektedir” (Şen, 2020) Bir başka ifadeyle bu tür sosyal ağ işletmeleri Türk kolluk kuvvetlerine yeterli derecede bilgi vermemektedirler.

*“İnternet üzerinden hakarete uğradığımı, dolandırıldığımı, tehdit edildiğimi veya şantaja uğradığımı ve mağdur olduğumu söyleyen kişi, şikâyetle bulunduğu durumda, ya bu eylemler ‘troll’ yöntemi kullanmak suretiyle yapılmışsa bir başka kişinin başı derde girecek veya internet ortamında fail olarak gözükken kişi, bu eylemi icra edenim kendisi olmadığını söyleyecek veya internet kullanıcısının ismi yazılı olmadığı için kimliğine ulaşamayacak veya ilgili site, kullanıcı veya bilgileri Türkiye’de olmayacak ya da Türkiye üzerinden ulaşamayacaktır. Tüm bu durumlarda cumhuriyet savcılarının ve kolluğun çaresiz kaldığı, faillerin IP adreslerine ve kimlik bilgilerine ulaşamadığı, Türkiye’de merkezi, şubesi veya yetkili temsilciliği bulunmayan internet şirketlerinden bilgi alınmadığı, internet şirketinin bulunduğu devletin bilgi verme ve adli yardım konusunda isteksiz davrandığı, soruşturmanın karanlıkta kaldığı, açılan birçok davada ise ‘troll’ yöntemi kullanıldığma dair savunmanın yapıp interneti kullandığı gözüken kişi tarafından iddianın kabul edilmediği ve sonuçta, ya kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararların veya beraat kararlarının verildiği bir gerçektir.” (Şen, 2020).*

İşte Almanya, bu tür sorunları yaşamamak için kolluk kurumlarının talep ettiği bilgilerin karşılanması amacıyla Almanya’da sosyal ağ işletmeleri tarafından bir kişinin yetkilendirilmesini zorunlu tutmuştur. “Türkiye’de faaliyet gösteren, merkezi, şubesi veya temsilciliği Türkiye’de bulunan, yasal sorumlulukları yerine



getiren, Anayasa ve kanuni dayanağı olmak kaydıyla bilgileri paylaşan sosyal ağ işletmeleri ile Facebook, Twitter gibi Türk Hukuku'nun gereklerini yerine getirmeyen, bilgi paylaşmayan, bunun için kendisine göre bahaneler üreten, maddi hakikati ve adaleti karanlıkta bırakan, ifade, basın ve haberleşme hürriyetlerini her konuda bir zırlı olarak ön plana koyan, hatta kendi bulunduğu ülkenin kurallarına tabi olduğunu söyleyen sosyal ağ işletmeleri arasında 'eşitlik' ilkesi ihlal edilmektedir." (Şen, 2020). Bu nedenle yabancı menşeli sosyal ağ işletmelerinin Türkiye'de şube veya yetkili temsilcilik açma konusunda zorlanmaları, kanunların öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeleri demokratik hukuk devletinin gereğidir. Aksi halde, işlendiği iddia edilen suçlara karşı mağdurları çaresiz ve korumasız bırakan, faile ve bazı durumlarda somut delile ulaşamadığı için kovuşturmayaya yer olmadığına dair verilen kararlar ile delil yetersizliğinden verilen beraat kararlarının sorumluluğu devlete yüklenecektir.

## Sonuç

Almanya'da İnternet ortamındaki faaliyetleri, faaliyetleri yürüten aktörleri, bunların sorumluluklarını ve bunların yanında erişim engelleme konularını düzenleyen 01.03.2007 tarihli Telemedya Kanunu bulunmaktadır. Ancak sosyal ağlarda hukuka aykırı içeriklerin engellenmesinde bu Kanunun yetersiz kaldığının görülmesinden dolayı 01.09.2017 tarihinde Sosyal Ağ Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Bu Kanunda öncelikle sosyal ağ kavramı tanımlanmıştır. Ancak bütün sosyal ağlar, Kanun kapsamında yer almamış, bunlara istisnalar getirilmiştir. Bunlar; gazetecilik veya yayıncılık faaliyetinde bulunan platformlar, bireysel iletişim kurmaya yarayan platformlar, spesifik bir içeriğin yayılmasını sağlayan platformlar ve Almanya'da iki milyonun altında kayıtlı üyesi bulunan platformlardır. Türkiye'de de benzer şekilde 5651 sayılı Kanun, sosyal ağlarda hukuka aykırı içeriklerin engellenmesinde yetersiz kalmaktadır. Ülkemizde hiçbir kanunda sosyal ağ kavramı tanımlanmamıştır. Türkiye'de de Almanya'da olduğu gibi sadece sosyal ağları düzenleyen yeni bir kanun yapılması ya da 5651 sayılı Kanuna eklemeler yapılarak öncelikle sosyal ağ kavramının tanımlanması ve özellikle Türkiye'de temsilciliği bulunmayan sosyal ağları kapsayacak şekilde yeni kurallar öngörülmesi gerekmektedir.

Alman Sosyal Ağ Kanununda yer alan ikinci önemli konu, rapor hazırlama yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük ile sosyal ağ işletmelerinin bir bakıma faaliyet alanlarına ilişkin aksayan yönleri ile eksikliklerinin ortaya çıkartılması sağlanmakta; böylece Alman Devletine bu konuda bir bakıma bilgi aktarılarak, devletin gerekli tedbirleri alması sağlanmaktadır. Hukukun olmadığı her alanda kişi hak ve hürriyetlerinin özü ve kamu düzeni zedelenmektedir. Bugün için devletler bakımından İnternet ortamı böyle bir alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle iç hukukta İnternet ortamının hukuki açıdan düzenlenmesi kaçınılmazdır. İşte hazırlanan raporların bu tür düzenlemelerde yol gösterici olması beklenmektedir.

Sosyal Ağ Kanununda hukuka aykırı içeriklere karşı şeffaf ve etkili bir şikâyet sisteminin kurulması öngörülmüştür. Almanya'da Türkiye'den farklı olarak şikâyet

sistemi, hukuka aykırı içeriklerin çıkartılmasında ya da engellenmesinde temel rol oynamaktadır. Türkiye’de ise hukuka aykırı içeriklerin çıkartılması ya da engellenmesi konusunda sulh ceza hâkimlikleri önemli role sahiptir. Almanya’da uygulanan şikâyet sistemi, 5651 sayılı Kanunda yer alan “uyar-kaldır” sistemine benzemektedir. Bu sisteme göre, yargı yoluna gitmeden önce hakkı ihlal edilen kişi ya da kamu kurumları sosyal ağ işletmesine başvurarak, hukuka aykırı içeriğin çıkartılmasını ya da engellenmesini talep edebilmektedir. 5651 sayılı Kanun her ne kadar uyar/kaldır sisteminden bahsetse de bu sistemin işletilebilmesi amacıyla sosyal ağ işletmelerine düşen yükümlülükler veya bu konuda alınması gereken tedbirlerden bahsetmemiştir. Türkiye uygulamasında kullanıcılar, hukuka aykırı içeriklere karşı doğrudan sulh ceza hâkimliklerine başvurmaktadır. Türkiye’de de uyar-kaldır sistemin nasıl işleyeceği konusunda ayrıntılı düzenleme yapılarak önceliğin uyar-kaldır sistemine verilmesi, bu sistem sayesinde sorun giderilmez ise sulh ceza hâkimliklerine başvurulması gerekmektedir. Böylece mahkemelerin iş yükünün azaltılması da sağlanacaktır.

Sosyal ağlar ile ilgili yaşanan en önemli sorunlardan birisi de faaliyette buldukları ülkede tam olarak yetkili ve sorumlu temsilcilerinin olmamasıdır. Bu durum, sosyal ağ platformlarında ortaya çıkan hukuka aykırılıklara karşı zamanda ve etkili müdahale edilmesini engellemektedir. Yalan haberler ya da sahte hesaplarla insanlar kışkırtılarak sokaklara dökülmekte, kolluk personeli ifşa edilerek hedef gösterilmekte ya da ticari işletmeler zarara uğratılmaktadır. Bu tür içeriklerin yayılmadan çıkartılması ya da engellenmesi gerekmektedir. Yurt içinde atanan yetkili ve sorumlu temsilci ile bu tür içeriklere kısa sürede müdahale edilebilecektir. Almanya ve Türkiye’de bu zamana kadar edinilen tecrübeler, sosyal ağ işletmelerinin kendi ülkelerindeki merkezleri ile irtibata geçerek hukuka aykırı içeriklerin çıkartılması ya da engellenmesini sağlamak bakımından etkili bir yol olmadığını göstermektedir. Sosyal ağ işletmeleri, HTTPS protokolü kullandıkları için hukuka aykırı içeriklere kendileri müdahale etmedikleri sürece faaliyette buldukları ülkelerden bir şey yapılamamaktadır. Ayrıca sosyal ağ platformlarında suç ve suçlunun ortaya çıkartılabilmesi için kolluk makamlarının ya da savcılıkların ihtiyaç duyduğu bilgileri yetkili temsilciden alabilme imkânı yeterli düzenlemenin bulunmaması halinde mümkün olamamaktadır. Platformlarda suç ve suçlunun ortaya çıkartılabilmesi için sosyal ağ işletmeleri bilgi vermediği durumlarda bir şey yapılamamaktadır. Bu durumu ortadan kaldırmak için Alman Sosyal Ağ Kanununda yer alan düzenlemeye benzer bir düzenlemenin 5651 sayılı Kanunda da yapılması günümüz koşullarında önemli bir zorunluluk teşkil etmektedir. Aksi durumda sosyal ağ platformlarında hakkı ihlal edilen mağdur gerçek ya da tüzel kişilerin hukuka olan güvenleri sarsılacaktır.

Sosyal Ağ Kanununda yer alan yükümlülükler yerine getirilmez ya da hukuka aykırı içerikler çıkartılmaz veya engellenmez ise sosyal ağ işletmelerine uygulanacak idari para cezalarına da anılan Kanunda ayrıca ve ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Türkiye’de de ifade özgürlüğü hakkını kısıtlamadan sahte haberler, nefret söylemi ve hakaret ifadelerinin yer aldığı paylaşımlara karşı sosyal ağları düzenleyen bir kanuna ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal ağların Türkiye’de yürü-

tülecek adli ve idari soruşturmaların selameti bakımından mutlaka bir irtibat kişisine sahip olması gerekmektedir. Ayrıca küresel teknoloji devleri hem bir taraftan Türkiye pazarına hükmedecek hem de bir sorun olduğu takdirde idari ya da yargı personeli ya da savcı sorunun çözülmesi için ABD'ye mektup göndermesi gerekecektir. Bunun kabul edilebilir bir durum olarak görülmemesi gerekmektedir.

## Kaynakça / References

- Kalscheuer, F., & Hornung, C. (2017). Das Netzwerkdurchsetzungsgesetz—Ein verfassungswidriger Schnellschuss. *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht (NVwZ)*, 1721-1725.
- Kent, B. (2019). *Türkiye’de İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Liesching, M. (2018). Lösungsmodell regulierter Selbstregulierung—Zur Übertragbarkeit der JMSStV-Regelungen auf das NetzDG. In *Netzwerkrecht* (ss. 135-152). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- Lüdemann, J. (2018). Privatisierung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken?. In *Netzwerkrecht* (ss. 153-168). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- Martini, M. (2019). *Blackbox Algorithmus—Grundfragen einer Regulierung Künstlicher Intelligenz*. Springer-Verlag.
- Mergel, I., Müller, P. S., Parycek, P., & Schulz, S. E. (2013). *Praxishandbuch soziale Medien in der öffentlichen Verwaltung*. Springer-Verlag.
- Meixner, F., & Figge, P. (2019). Das deutsche Netzwerkdurchsetzungsgesetz, Gesetzgeberische motive, Aufbau und erste Erfahrungen, *Studienkomitee für deutsch-fransösische Beziehungen (Cerfa)*.
- Müller-Terpitz, R. (2018). Soziale Netzwerke als Gegenstand des geltenden Rechts. Eine rechtssystematische Einordnung. In *Netzwerkrecht* (ss. 45-60). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- Schwartmann, R. (2017). *Verantwortlichkeit Sozialer Netzwerke nach dem Netzwerkdurchsetzungsgesetz*.
- Söyler, Y. (2014). *Kamu hukuku açısından devletin interneti düzenleme yetkisi*. Savaş Yayınevi.
- Şen, E. (2020). Facebook ve Twitter’ın Bilgi Verme Yükümlülüğü Var. *Haber7.com* Erişim: <https://www.haber7.com/yazarlar/prof-dr-ersan-sen/1652212-facebook-ve-twitterin-bilgi-verme-yukumlulugu-var> [02.07.2020].